

DE STELTKLUUT

Tijdschrift van Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut

Herfst 2024

In deze editie:

- Scholekster profiteert van nat voorjaar: groter broedsucces
- Kraanvogelinvasie voorjaar 2024
- Het jaar van de Hermelijn

De Steltkluut

Uitgave van Natuurbeschermingsvereniging "De Steltkluut" verschijnt 4x per jaar. Overname is toegestaan, mits bronvermelding. Auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen.

Redactie:

Carola André, Lucien Calle, Marleen Peeters, Ingrid Smit
redactie@steltkluut.nl

Voorpagina:

Kraanvogels bij Linum, Brandenburg, Duitsland
Foto: Henk Castelijn

Opmaak & Productie:

De Ideeënfabriek van Pieters

Contributie 2024

De contributie bedraagt €25,00. Betalingen op rekeningnummer
IBAN: NL81 RABO 0136605540
Bic: RABONL2U
t.n.v. Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut

Adresgegevens:

Postbus 319, 4530 AH Terneuzen
www.steltkluut.nl
info@steltkluut.nl

Website: webmaster@steltkluut.nl

Voor meer nieuws volg ons op Facebook
Steltkluut App (aanmelden via info@steltkluut.nl)

Planologiewerkgroep:
planologiewerkgroep@steltkluut.nl

Vogelwerkgroep:
vogelwerkgroep@steltkluut.nl

Werkgroep Landschapsbeheer:
landschapsbeheer@steltkluut.nl

Plantenwerkgroep:
plantenwerkgroep@steltkluut.nl

Insectenwerkgroep:
insectenwerkgroep@steltkluut.nl

Jeugdgroep:
jeugdgroep@steltkluut.nl

Bestuur:

Marleen Blommaert, voorzitter@steltkluut.nl
Maya Schellekens, secretaris@steltkluut.nl
Ria van Minnen, penningmeester@steltkluut.nl

Algemeen bestuurslid:

Huub Bun, Marian Sponselee

Jaargang 54, nummer 3
ISSN 1875-1385

Inhoud

Steltkluut

- 3 Van de redactie**
- 4 Jeugdgroep, kraamkamer van groen idealisme**
Lucien Calle
- 7 De Verdwaalgast**
Peter Maas
- 8 Scholekster profiteert van nat voorjaar: groter broedsucces**
Marian Sponselee
- 10 Waardevolle Westerscheldedijken**
Peter Maas
- 11 Kraanvogelinvasie voorjaar 2024**
Henk Castelijn
- 14 Het jaar van de Hermelijn**
Lucien Calle
- 16 Bijzondere waarnemingen**
Bert van Broekhoven
- 17 Boekentip: Verschenen of verdwenen**
Ingrid Smit
- 18 Insectenweetjes**
Bert Vanden Berghe
- 21 Korte berichten**
- 23 Agenda**
- 't Stekkertje**
- 24 NatuurToon: Duizendpoot**
Toon Hagenaar
- 25 ToonsPuzzel: Duizendpoot?**
Toon Hagenaar
- 26 Toon'aard: Duizend poten en meer**
Toon Hagenaar

De achterflap

Paddenstoelen in Zeeuws-Vlaanderen

Uiterste inleverdatum voor de kopij:

Lentenummer 1 februari

Zomernummer 1 mei

Herfstnummer 1 augustus

Winternummer 1 november

Lid worden?

www.steltkluut.nl/vereniging/lid-worden

Van de redactie

In de eerste helft van 2024 werd er weer een record gebroken door het weer. Zelden was het voorjaar zo nat. Op de natuur had dit verschillende effecten.

Tijdens de landelijke vlindertelling van 2 t/m 4 augustus werden de laagste aantallen geteld sinds deze telling in 2009 startte. Naast oorzaken als habitatverlies, pesticiden etc. werd ook het natte voorjaar als oorzaak van deze daling aangewezen. Vlinders zouden door de vele voorjaarsregens nauwelijks tot paren zijn gekomen. Er waren gelukkig ook dieren die juist baat bleken te hebben bij het slechte weer. In het artikel 'Scholekster profiteert van nat voorjaar: groter broedsucces,' legt Marian Sponselee uit, waarom het slechte weer positief bleek uit te pakken voor broedende Scholeksters. Dat is goed nieuws, want het gaat slecht met de deze steltloper. Ze weten nog maar weinig jongen groot te brengen. Niet voor niets werd 2023 uitgeroepen tot het jaar van de Scholekster. En niet voor niets zijn Steltkluutleden sindsdien bezig de nesten van deze vogels te beschermen.

Het jaar 2024 is uitgeroepen tot het Jaar van de Hermelijn. Het gaat niet goed met deze rover en in Oost-Zeeuws-Vlaanderen zijn ze al bijna verdwenen. Lucien Calle legt uit wat daarvan de oorzaken zijn en ook wat lezers kunnen doen om de hermelijn nog een kans te geven.

Overvliegende Kraanvogels worden in onze streek niet vaak gezien. Door bijzondere weersomstandigheden, zoals een

harde oostenwind, belanden ze soms wel in Zeeland. Dat was dit jaar het geval. Henk Castelijns beschrijft de voor zover bekend grootste voorjaarsinvasie ooit in Zeeland. Geschat wordt dat er dit jaar zo'n 1420 kraanvogels over Zeeland trokken, waarvan een deel in Saeftinghe overnachtte.

De rubriek Insectenweetjes is dit keer wat uitgebreider dan gewoonlijk. Insectenhôtels sieren inmiddels heel wat tuinen, maar wat daar werkelijk gebeurt ontgaat veel mensen. Bert Vanden Berghe bestudeerde de bewoners zorgvuldig. Zo maakte hij o.a. een fotoreportage van de Grote bladsnijder terwijl die stukjes blad afsnijdt en die vervolgens naar het insectenhotel brengt om daar een nest te bouwen. Bijzonder om dit hele proces in beeld te zien. We wilden alle foto's plaatsen.

In 'De Jeugdgroep, kraamkamer van groen idealisme' onderzoekt Lucien Calle hoeveel voormalig jeugdleden van de Steltkluut, de zgn. Stekkertjes, na hun jeugd actief zijn gebleven in 'het groen'. Aardig wat 'Stekkertjes' blijken niets van hun groene idealisme te hebben verloren en zijn nog volop actief voor een duurzame wereld. Ze werken niet alleen in Nederland, maar ook in het buitenland en kijken enthousiast terug op hun tijd als 'Stekkertje'. Hopelijk gaat dit alles ook gelden voor de huidige generatie 'Stekkertjes'.

Excursie Jeugdgroep in Saeftinghe (Foto Lucien Calle)

De Jeugdgroep, kraamkamer van groen idealisme

Lucien Calle (Tekst en foto's)

De Jeugdgroep van De Steltkluut, 'de Stekkertjes', bestaat al heel lang, al minstens 55 jaar. Door de jaren heen was het een komen en gaan van kinderen en enkele honderden jongeren hebben een poos met de activiteiten van de Jeugdgroep meegedaan. Vaak ging dat 'komen' met golfbewegingen. Soms zakte het wat in, vooral als groepjes naar de middelbare school gingen. Maar als er leuke activiteiten georganiseerd werden, zoals de Saeftinghe-tochten of de nachtdierenkampjes, groeide het opnieuw. Vriendjes werden dan meegevraagd en zo bruiste het weer. De groep wisselde regelmatig van samenstelling, ook wat begeleiders betreft. Er was zelfs een periode met een semi-zelfstandige oudere groep: 'de Gaaien'. In die tijd waren er dus twee Jeugdgroepen actief. Jarenlang hadden jeugdleden een groot aandeel in de knotwerkgroep. Tijdens verschillende langere perioden waren de jonge knotters zelfs in de meerderheid.

Effect?

Het is interessant om eens na te gaan wat het effect van alle activiteiten is geweest. Hebben de jongeren iets meegekregen waar ze op latere leeftijd iets mee gedaan hebben? Bij wie is de vonk overgeslagen? Het is uiteraard onmogelijk om iedereen na zo lange tijd nog te traceren, laat staan te interviewen. Met een groot deel van deze jongeren is het contact verloren gegaan. Met anderen is er nog steeds wel contact en er is wat navraag gedaan om te achterhalen waar en waarin deze mensen tegenwoordig actief zijn. Om een lange opsomming te voorkomen is het aantal genoemde namen en activiteiten beperkt gehouden. Hier en daar zijn wat reacties vermeld. De volgorde is niet chronologisch maar gesorteerd naar werkvelden waarin de oud-jeugdleden aan de slag zijn gegaan.

Beroepsmatig en als vrijwilliger

Veel oud-jeugdleden hebben op latere leeftijd een rol gespeeld in De Steltkluut, binnen de Planologie-, Vogel- en Knotwerkgroep, redactie en bestuur. Peter Maas was enige tijd voorzitter. Maar ook buiten De Steltkluut zijn diverse mensen actief met natuur en milieu aan de slag gegaan. Velen vonden beroepsmatig een plek bij organisaties als Landschapsbeheer Zeeland, het Zeeuwse Landschap, Staatsbosbeheer, Ravon, het Waterschap, gemeenten of provincie. In willekeurige volgorde: Bas de Maat, Ilse Maas, Wannes Castelijns, Pepijn Calle, Wim Wisse, Alex Wieland, Johan Calle, Peter Maas, Robert-Jan Goossens en ondergetekende. Ze zijn of waren daarbij op veel fronten actief: als ecooloog, bij soortprojecten, als boswachter, bij de nieuwe inrichting van gebieden, bij de uitvoering van de planning en in beheer. Sanne Ploegaert werkt bijvoorbeeld als senior projectleider Vissen bij RAVON en is themaleider Delta in het vissenteam. Bas van der Maas en Sander van der Veeken werken nu als boomverzorger, vaak in natuurgebieden. Arnoud Wessel werkt als ecologisch wateranalist bij Evides. Jeroen Castelijns werkt als geohydroloog bij Brabant Water en onderzoekt daarbij o.a. de effecten van de drinkwateronttrekkingen op de natuur en wat geschikte mitigerende maatregelen zijn. Bram Calle is als ontwerper betrokken bij projecten waar aardwarmte als energiebron wordt ingezet en zijn zus Zillah helpt het

Onderzoek waterdierpjes

Wereldnatuurfonds bij de internationale bescherming van bossen. Jaap Wilting is teamleider bij Staatsbosbeheer van het team Stad en Duin. Jaap: 'Vanuit Den Haag en Noordwijk beheren we met 20 collega's gebieden zoals het Haagse Bos, Malieveld, diverse weidevogelgebieden en duingebieden bij Katwijk en Noordwijk. De Jeugdactiviteiten van De Steltkluut en in de winter knotten zijn voor mij wel echt dingen die me zijn bijgebleven. Voor mij hebben deze dingen zeker belangrijke rol gespeeld in keuzes in mijn werkzame leven. Misschien ook leuk om te benoemen dat wij daarna met een groepje jongeren door zijn gegaan met een eigen afdeling van de NJN'. Diverse mensen waren daarnaast ook langere tijd als vrijwilliger actief. Zo telde Wim Wisse voor Rijkswaterstaat de vogels langs de Zeedijk tussen Terneuzen en Perkpolder en hield dat wel 35 jaar vol!

Grote invloed

Paul Marinissen werkte lang als hoofd van de afdeling Realisatie & Beheer bij de gemeente Terneuzen en zet zich tegenwoordig in voor verduurzaming van de afvalstromen als directeur van de Zeeuwse Reinigingsdienst. Paul: 'Mede door mijn betrokkenheid bij De Steltkluut (vogeltellingen,

excursies, de hulp bij het maken van het tijdschrift tijdens mijn middelbare schooltijd) ben ik geïnteresseerd geraakt in natuur- en milieuvraagstukken en heb ik gekozen voor een opleiding Milieukunde. Met Max Janse en Marcel Capello, heb ik namens De Steltkluut mogen deelnemen aan de TV quiz 'Ja Natuurlijk' van de NCRV met Antoon van Hooff. Dat was voor ons als jongerengroep binnen De Steltkluut een hele belevenis. De activiteiten van De Steltkluut hebben dus zeer zeker invloed op mijn verdere leven en loopbaan gehad! Max Janse is afgestudeerd bioloog (zoöloog) en is na een korte periode bij Artis nu al jaren hoofd van Burgers Zoo Aquarium en President of the European Union of Aquarium Curators (EUAC). Marcel Capello is nog steeds fanatiek vogelaar o.a. via de DBA, een website waar vogelaars waarnemingen van zeldzame en minder algemene vogelsoorten kunnen doorgeven.

Landbouw en voeding

Ook in de verduurzaming van de landbouw zijn verschillende oud-Jeugdleden actief. Adrie Klaassen had lange tijd een biologische kiemerij in Friesland. Hugo Verbrugge werkt als teler van biologische kruiden op het bedrijf Biosfeer in Groede. Tegenwoordig zien we Hugo en Ilse Maas ook weer terug als begeleiders van de Jeugdgroep, waar nu ook hun eigen kinderen in meedraaien. Zo is de cirkel weer rond. De bovengenoemde Johan, Hugo en Anja (zie hieronder) werken nu overigens als vrijwilligers samen in het nieuwe voedselbos bij Schapenbout. Op het terrein van gezonde voeding en het effect daarvan op de mens, zijn verschillende oud-jeugdleden actief. Zo is bijvoorbeeld Caya Murre pas afgestudeerd op Voeding en Gezondheid aan de Wageningen Universiteit en doet Maaïke de Kreek promotieonderzoek op dit vakgebied (obesitas en spijsvertering) aan de Universiteit van Leuven.

Wetenschap

Ook andere jongeren zijn het wetenschappelijke pad op gegaan. Wim Kaijser heeft zijn fascinatie voor waterdiertjes

nooit verloren. Hij haalde zijn doctoraat en werkt tegenwoordig als aquatisch ecooloog op de Faculty of Biology in Essen, Duitsland. Hij doet onderzoek naar het effect op de biodiversiteit door verzilting, zuurstofdaling, toename stroomsnelheid, verhoogde sedimentatie, verhoging nutriënten en temperatuur in rivieren. Wim denkt met plezier terug aan de Jeugdgroep: 'Het door het bos rennen en je verstoppen in bunkers en vlermuizen zoeken, 's nachts met een lamp nachtvlinders kijken, uilenballen uitpluizen e.d.' Kris de Kreek werkt nu op de WUR aan onderzoek waarop hij hoopt te promoveren. 'Ik onderzoek hoe we planten weerbaarder kunnen maken tegen plaaginsecten met behulp van het microbiom in de grond. Planten rekruteren behulpzame bacteriën en schimmels als ze aangevallen worden door insecten. Deze bacteriën en schimmels hebben invloed op de verdediging van de plant tegen deze insecten.' Ook Kris denkt met veel plezier terug aan al die excursies met de Jeugdgroep, met name die door de Saeftinghe hebben veel indruk gemaakt. Hij geeft nu ecologie-practica aan studenten en behandelt daar veel van de onderwerpen die in de Jeugdgroep ook zijn gepasseerd. Jens Bokelaar werkte enkele jaren bij de Vlinderstichting en doet tegenwoordig een studie Ecologie en Biodiversiteit aan de Universiteit van Innsbruck in Oostenrijk. Er wordt daar o.a. op moleculair niveau gewerkt en Jens doet ook onderzoek naar hommels. Jens: 'In de bergen is dat helemaal schitterend werk!' En je kunt tegenwoordig amper nog een wetenschappelijk insectenblad openslaan of er staan één of meerdere artikelen in van Elias de Bree. Elias doet tegenwoordig beroepsmatig onderzoek naar het effect van bestrijdingsmiddelen op insecten.

Eerste generatie

Er waren ook al jongeren bij De Steltkluut actief nog voordat er van een jeugdwerkgroep sprake was. Al waren die toen al wat ouder. Ook van deze 'eerste generatie' jongeren (inmiddels zijn het al echte grijsaards en al een hele poos met pensioen) zijn er

Onderzoek van mossen op dode boom en naar nachtdieren tijdens een van de 'muizenkampjes'

heel wat die in de natuur of milieusector terecht zijn gekomen. Marc Buise bijvoorbeeld schreef een lijvig boek over het Groot Eiland en samen met Wies Vonk boeken over zoogdieren en weidevogels uit de streek. Marc is zijn hele leven al actief, met torenvalken, kerkuilen, de Saefthinghe en cultuurhistorie. Wies werd veel later directeur van Waterschap Scheldestromen. Maurice Jansen werd landelijk expert in microvlinders op de schorren en werkte lange tijd als schildluizen- en witte vliegen specialist bij de NVWA. Kees de Kraker had een ecologisch adviesbureau, monitorde de Hompelvoet en deed veel onderzoek naar Noordse woelmuizen.

Meewerkende ouders

Het enthousiasme van de kinderen werkt aanstekelijk en de vonk sloeg soms ook over naar de ouders. Regelmatig kwam het voor dat de ouders meehielpen en doorgroeiden naar een begeleidende rol. Velen deden dat nog lang nadat de eigen kinderen al uit de groep vertrokken waren. Het zijn er teveel om allemaal te noemen, maar o.a. Geert Ottens, Marc Ploegaert, Anja van der Giessen, Marjon Spruyt en Sandra Dobbelaar hebben dat erg lang gedaan! Marc Ploegaert: 'Het was een leuke enthousiaste groep met Wannas,

Robbert, Gwendolin, Hugo en Alex en anderen, waarbij de zelfredzaamheid hoog in het vaandel stond. Ik heb sterk de indruk dat een groot aantal kinderen die toentertijd deelnamen in de groene hoek zijn terechtgekomen, zonder dat er van sturing sprake is geweest. Het doet mij goed als ik bedenk hieraan een klein beetje te hebben bijgedragen!

Duurzame wereld

Het is onmogelijk om getalsmatig iets te zeggen over hoeveel mensen ergens in het speelveld van natuur, milieu of duurzaamheid terecht zijn gekomen en hoe groot de invloed van de Jeugdgroep daarop is geweest. Uit de contacten die we nog hebben en de vele enthousiaste reacties op een eerste versie van dit stukje, is wel duidelijk dat er aardig wat mensen zijn die niets van hun groene idealisme verloren hebben en die nog volop actief zijn voor een duurzame wereld.

Eetbare kruiden verzamelen in de natuur en verwerken in heerlijke pannenkoeken!

Camping De Stropielekker

Midden in de natuur geniet u van Rust en Ruimte.

- Fiets en wandeltochten.
- Te huur Kajakken. Mooie vaarroutes.

Axelsestraat 120 | 4543 RN Zaamslag | Info: 0115 – 431861 | www.destropielekker.nl

De Verdwaalgast

Peter Maas (Tekst en foto)

Op zoek naar stille, verlaten plekjes. Een bankje, een uitzichtpunt, een rustpunt. En vooral: ergens middenin de natuur. Om je te verwonderen en stil te staan. Vandaag: het Papeschor.

De Papeschoren waren onbedijkt gebleven nadat de Autrichepolder was ingedijkt. We hebben het dan over begin 17e eeuw. Pas in 1711 werd ook dit stuk door de Antwerpse Kanunniken bedijkt en ontstond de Oude Papeschorpolder. En voor wie geen idee heeft waar we nu zitten: even ten noorden van Sas van Gent, langs de westzijde van het kanaal. Een onverhard weggetje leidt je vanaf de Driekwartweg naar een verhoogd liggend uitkijkpunt dat ooit tot 'Vogeluitkijk Tweekwart' is gedoopt.

Er hangt een zweem van herfst in de lucht ook al zag ik vanmorgen Gierzwaluwen vliegen. Eergisteren, het was twee augustus, hoorde ik nog een Fitis. Voordat ik bij het uitkijkpunt kom, geniet ik van de grote aantallen Knoopkruid en Agrimonie langs de dijk. Vlak voor me vliegen twee Patrijzen op en dan kijk ik uit over het betrekkelijk nieuwe natuurgebied. Vandaag is dit het domein van de ganzen. Ik veroorloof me slechts grof te tellen. Zeker 1.000 ganzen zitten er in het gebied. Verreweg de meeste zijn Grauwe ganzen en die zitten vooral op het braakliggend

stuk grond vlak naast het gebied. De kop in de veren, rustend. Her en der Nijlganzen, zeker 150. Drukdoend, af en toe rondvliend met die zo herkenbare witte spiegel op de verder zwarte vleugels. In het water de Grote Canadese ganzen. Ook zeker 'n stuk of 100. Waaks, zoals altijd. Tussen al dat gekakel door hoor ik nog Krakeend en zie ik Meerkoet, Blauwe Reiger, Fuut, Kuifeend, Kleine Mantelmeeuw en vliegen er wat Putters rond. Op de plas vlak voor me een Oeverloper en een mooie Kempahaan. Stevig in de rui, maar met nog duidelijke resten van het imposante zwarte verenpakket waarmee hij enkele weken terug het vrouwelijk schoon probeerde te verleiden. Enkele Huiszwaluwen trotseren de westenwind die ondertussen stevig aanwakkert. Zoveel herfst ineens was nu ook weer niet nodig.

Het natuurgebied Papeschor werd aangelegd in 2015. Waar eerst akkerland was, verschenen waterpartijen en graslanden. Er werd een mooie veedrinkput gegraven, wat knotwilgen en struweel geplant. De

grotere gedachte hierachter is dat dit gebied een belangrijke ecologische verbindingzone kan zijn van oost naar west, óver het kanaal heen. Zeg maar vanaf de Axelse kreek, via Zwartenhoek en de Autrichepolder, zo oversteken naar het Papeschor en via de kreekgebieden rondom Assenede richting de Braakman en zo verder. Ondertussen is het zeker een belangrijk vogelgebied geworden. Op waarneming.nl/locaties/papeschor krijg je daar een indrukwekkend overzicht van. Niet te onderschatten tot slot is het belang van het gebied als landschappelijk rustpunt tussen alle drukte die de Kanaalzone Gent-Terneuzen nu eenmaal met zich meebrengt.

Scholekster profiteert van nat voorjaar: groter broedsucces

Marian Sponselee (Tekst) en Ria van Minnen (Foto's)

De Scholekster holt al net zo hard achteruit als andere traditionele weidevogels, maar profiteerde het afgelopen broedseizoen van het natte voorjaar. Steltkluut-leden die nesten van Scholeksters monitoren en zo nodig beschermen, zagen dit jaar opvallend meer jongen groot worden dan in voorgaande jaren in Oost-Zeeuws-Vlaanderen.

Wat waren we de regen beu het afgelopen voorjaar. Het humeur werd er, wellicht door het gebrek aan zon, niet beter op. Toch zaten er ook positieve kanten aan alle neerslag. Door de nattigheid bleven veel akkers onbewerkt. Daarvan hebben onder meer Kieviten en Scholeksters behoorlijk kunnen profiteren. De Kieviten zijn de eersten die eieren leggen en de Scholeksters volgen snel daarna. Waar we andere jaren zagen dat de meeste nesten mislukten door het bewerken van de akkers, zagen we dit jaar volop kuikens. Uiteraard zijn er in drogere jaren zeker boeren die met liefde alle nesten naar een veiliger plekje verplaatsen. Maar het vinden van die nesten is niet eenvoudig, waardoor er toch behoorlijk wat sneuvelen bij het bewerken van de akker. De vogels hebben zich hieraan aangepast door na een mislukking vrij snel een nieuw nest te produceren. Daardoor zien we vaak zelfs eind juli nog steeds heel jonge Scholeksterkuikens.

De jonge Kieviten beginnen gelijk zelf hun kostje bij elkaar te scharrelen. Die zie je dus vooral langs de plasjes. De jonge Scholeksters worden gevoerd door hun ouders, die af en aan rennen en vliegen met wormen en andere ongewervelden. Andere jaren moesten ze dat buitendijks halen, maar dit jaar konden ze op de akker blijven. Daardoor waren ze dus dichterbij de jongen en konden ze helpen bij het verjagen van predatoren.

Met een groepje Steltkluut-leden volgen we sinds enkele jaren de nesten van de broedvogels op de zeedijken op. Naar aanleiding van het Jaar van de Scholekster (2023) zijn we ook broedplateaus en akkers gaan monitoren. We zien elk voorjaar op enkele akkers vlak langs de zeedijk relatief veel nesten. Doordat er meerdere broedparen bij elkaar in de buurt zitten, gaat het verjagen van eventuele predatoren heel effectief. Bij

Scholekster in bietenveld

Succesvol gebroed

Emmadorp zagen we dat de Bruine kiekendieven en Zwarte kraaien de bewuste akker mijden en er ruim langs vliegen. Die hebben dus ervaren dat je boven die akker tientallen Kieviten en Scholeksters achter je aan krijgt. Door duikvluchten op de rovers brengen ze die behoorlijk uit hun evenwicht.

Zodra de jongen wat verder mee kunnen stappen, gaan de vogels richting de zeedijk om een veilige en voedselrijke plek te zoeken op de schorren. Daar kunnen we ze helaas wat moeilijker opvolgen, maar na een week of drie zien we toch verschillende jonge vogels die net kunnen vliegen, waardoor we zeker weten dat er een aantal het gered hebben.

Ook langs de zeedijk broeden Scholeksters en een enkele Kievit. Op plaatsen met veel verstoring zetten we dan een flexraster of broedkooi, vooral om vertrappen van het nest te voorkomen. Bij het monitoren van de effecten van verstoring op broedende Scholeksters zagen we dat de verstoring door fietsers minimaal is, tenzij ze luidruchtig zijn. Bij passerende wandelaars verlaten ze het nest gedurende 3 à 4 minuten. De ergste verstoring is met loslopende honden en zoekende wandelaars/fotografen. Die laatsten blijven vooral bij flexrasters lang staan zoeken naar het nest. Dat vind je echter niet zomaar terug, want de vogel is allang weggelopen. De verstoring kan dan oplopen tot zeker een half uur. Hoe vaker dit gebeurt, hoe meer eierrovers de kans hebben om hun slag te slaan. Het vergoet ook de kans dat de eieren uitdrogen, of juist te veel afkoelen.

We zien vaak dat er vanaf maandag tot vrijdag op een nestje gebroed wordt. Volgt daarop een weekend met goed weer, dan zijn de nesten na dat weekend maar al te vaak leeg en verlaten. Na ongeveer 10 dagen is er dan een volgend nestje, met 1 ei minder. Volgt er daarna een nat en dus rustig weekend, dan gaat het goed, maar na een weekend lekker weer is het weer mis. Iedereen die weleens over de zeedijk wandelt of fietst weet dat het op sommige stukken veel drukker is dan op andere delen. Nu zou je verwachten dat de Scholeksters de rustigere stukken opzoeken na een mislukking, maar dat doen ze niet. De meeste dijkbroeders zijn onwaarschijnlijk plaatstrouw. Ze maken gerust 4x na elkaar een nest binnen 20 meter van het vorige. Het natte voorjaar speelde dus ook op de dijken een gunstige rol. Aangezien ze ca. 30 dagen broeden heb je 4 rustige weekenden na elkaar nodig. Dat is dit voorjaar bij meer nesten gelukt dan vorig jaar. Toch een reden dus om blij te worden van het natte weer.

Uiteraard zijn er nog meer factoren die een rol spelen bij het wel of niet slagen van een nestje en zijn er grote verschillen tussen de afzonderlijke vogels, maar in grote lijnen komt het hier zeker op neer. Het gebruik van flexrasters kan een nadeel zijn als het te veel aandacht trekt. We moeten dat allemaal nog op een rijtje zetten om te zien hoe we dit kunnen verbeteren.

Ik wil graag afsluiten met een verzoek voor komende jaren: Zie je zo'n raster staan langs de zeedijk wandel of fiets dan lekker door. Des te groter de kans op broedsucces.

Waardevolle Westerschelde Dijken

Bioblitz Westerscheldedijken - een update

Peter Maas

Sinds het begin dit jaar worden alle waarnemingen die op en in de directe omgeving van de Westerscheldedijk worden gedaan gebundeld in de zogenaamde Bioblitz via www.waarneming.nl. We krijgen zo een prachtig inzicht in alle soorten die gezien worden met alle data, verspreidingskaartjes en foto's erbij. Hoeveel soorten zijn er ondertussen gezien? Hoeveel waarnemingen en wat zijn de aantallen? Ook buitengewoon interessant om te zien: hoeveel waarnemers zijn er actief? Hieronder de stand van zaken per 1 september 2024. Laat deze cijfers gerust even op u inwerken: wat een aantallen en wat een boel verschillende mensen die waarnemingen invoeren!

Denkt u vooral niet dat het alleen vogels, vlinders of planten zijn die worden gezien. Een willekeurige greep uit de bijzonder tot de verbeelding sprekende soortenlijst:

Grote stern bij Braakmanhaven
(Foto Bert van Broekhoven)

Onvoorspelbare bijvlieg, Heipaalkever, Zeekraalzandvleugeltje, Roodgatje, Mostonnetje, Havenpissebed, Gewoon purperschaaltje, Pyjamaschildwants, Hollands hoorntjeswier, Zwervende pantserjuffer, Botervis, Lamsoorroest, Gewoon spitskopje, Lettersierschildpad, Bladplakker, Zeedruif en nog vele vele andere.

Gewone distelboktor bij Hellegat
(Foto Tobi Koppejan)

Naam	Datum	Doel	Soorten gezien	Waarnemingen	Waarnemers
BioBlitz Waardevolle WesterscheldeDijken	2024 -2025	1.000	735 (73%)	6.644	392

Overzicht alle waarnemingen januari t/m augustus 2024 (verschillende kleuren-verschillende soortgroepen).

Kraanvogelinvasie voorjaar 2024

Henk Castelijns

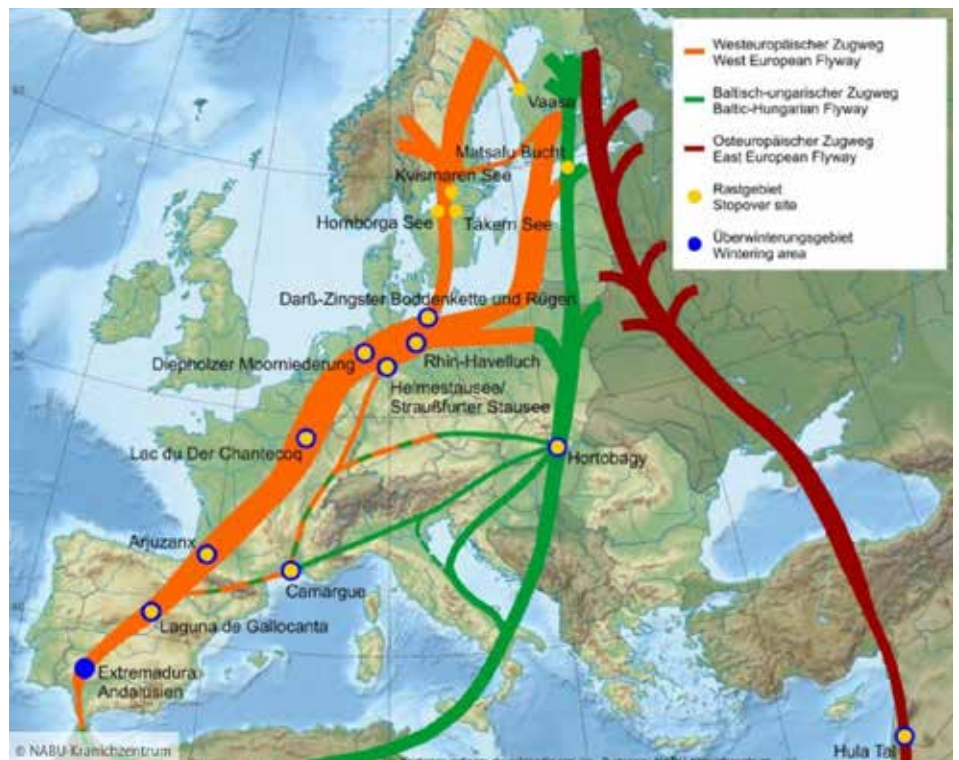
Kraanvogels worden niet vaak gezien in onze streek. Maar soms kan een harde oostenwind ervoor zorgen dat trekkende Kraanvogels in Zeeland verzeild raken. Dat gebeurde bij hoge uitzondering dit voorjaar.

Kraanvogels broeden in een brede zone die zich uitstrekt van Noordwest-Europa tot aan Noordoost-Siberië (<https://datazone.birdlife.org/species/factsheet/common-crane-grus-grus>). In Europa zijn drie trekbanen waarlangs de vogels zich verplaatsen tussen de broed- en overwinteringsgebieden.

Tijdens de trek laten de meeste kraanvogels ons land links (voorjaar) of rechts (najaar) liggen (Figuur 1). De kans om trekkende Kraanvogels waar te nemen is het grootst in het zuidoosten (Bijlsma et al. 2001, Boele et al. 2008). Heel soms, als de trek gepaard gaat met harde oostenwind, komen behoorlijke aantallen in Zeeland terecht. Dat was het geval in het najaar van 1963 en 1982 (Meininger 2022). In 2024 vond een voorjaarsinvasie plaats. Op het hoogtepunt daarvan, toevallig samenvallend met een hoogwatertelling van Saeftinghe, overnachtten mijn vrouw Marlies en ik na de telling in Emmadorp. Omstreeks half een werden we gewekt door een groep overvliegende en tevens luid roepende Kraanvogels. De wekker ging meteen op half zeven. Zodoende stonden we op 10 maart 's morgens om kwart voor zeven bij Emmadorp op de zeedijk. Daar telden we 294 Kraanvogels die in Saeftinghe de nacht hadden doorgebracht. Eenmaal op de wieken vertrokken ze in oostelijke richting. Het was een onvergetelijke ervaring.

Methode

In dit artikel beschrijf ik de bijzondere voorjaarstrek van de Kraanvogels in 2024. Het is vooral gebaseerd op gegevens ontleend aan www.waarneming.nl. Aanvullingen zijn afkomstig van www.trektellen.nl en www.waarnemingen.be. In het laatste geval gaat het om waarnemingen van de nabij Saeftinghe gelegen Prosperpolder Noord (België). Dit gebied ligt op circa één kilometer van de rijksgrens.

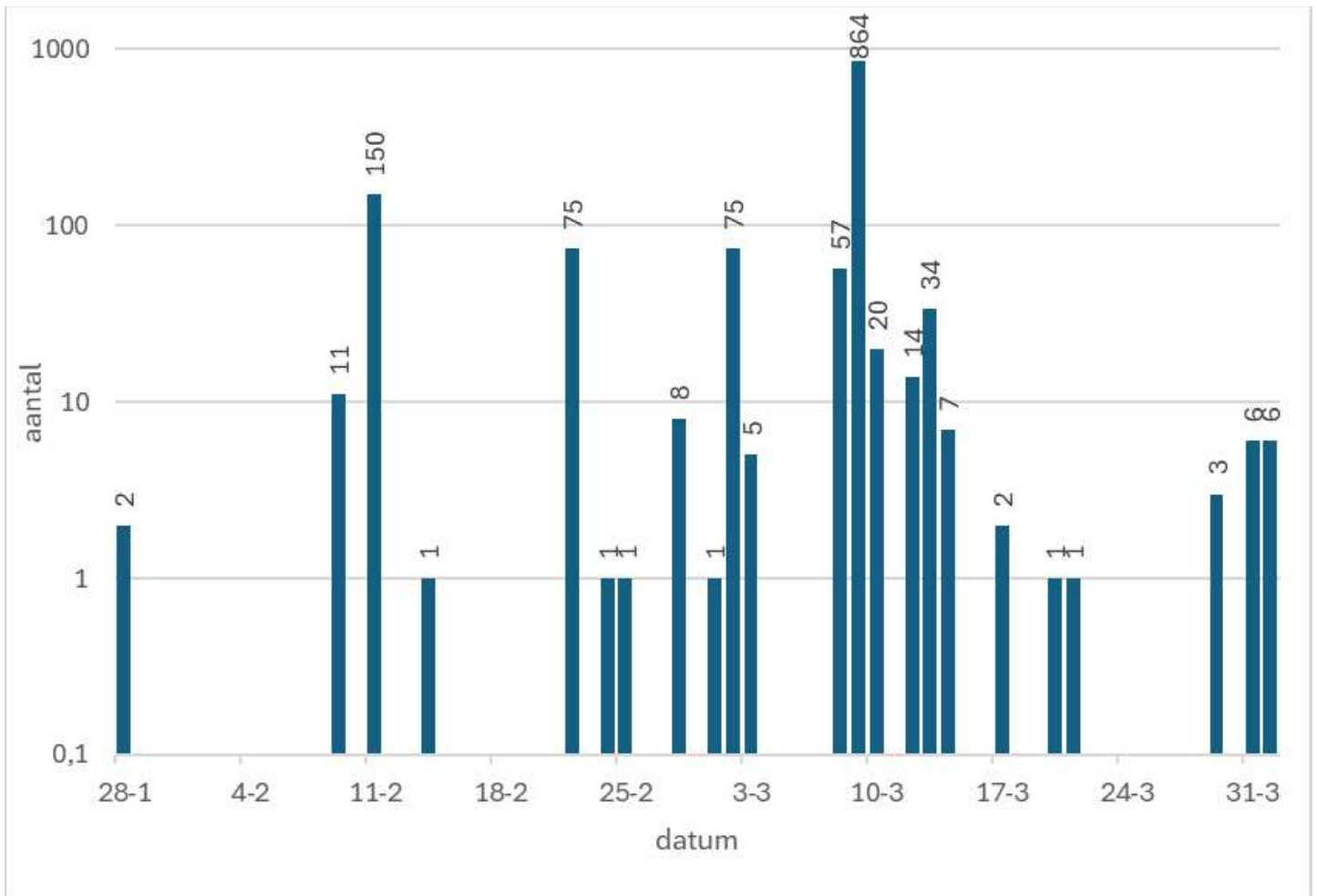
Figuur 1. Trekroutes en belangrijkste pleisterrouters van in de in Noord-Europa broedende Kraanvogels (Bron: <https://www.kraniche.de/de/zugwege.html>)

In waarneming.nl is het mogelijk onderscheid te maken tussen vogels ter plaatse of overvliegend. Als daarvan geen gebruik werd gemaakt, heb ik aangenomen dat het overvliegende vogels betrof.

Resultaten

In Tabel 1 worden de waarnemingen voor de periode januari-april 2024 samengevat. Aan de hand van de groepsgroottes en het tijdstip van de waarneming (niet altijd exact, want nogal eens het tijdstip van invoer van de waarneming in Obsmap of iObs) konden voor alle groepen, dubbele waarnemingen worden uitgesloten. Dat gold alleen niet voor 9 maart. Op die dag werden op heel wat plaatsen in Zeeuws-Vlaanderen Kraanvogels gezien. De trekrichting was vooral (noord-) oost. Het betekent dat deze vogels

ergens de Westerschelde over hebben moeten steken. Veel vogels deden dat het in het uiterst zuidoost gelegen Saeftinghe. Op 9 maart passeerden daar 747 exemplaren. In Zeeland ten noorden van de Westerschelde ging het die dag om 117 exemplaren. Dat brengt het totaal op minimaal 864 Kraanvogels. Onduidelijk is of de 66 en 8 exemplaren die 's ochtends bij Terneuzen passeerden de Westerschelde bij Saeftinghe zijn overgestoken of dat de vogels overstaken tussen Terneuzen en Saeftinghe. Overige waarnemingen van Kraanvogels in Zeeuws-Vlaanderen zijn voor de totaalschatting niet meegenomen, omdat wordt aangenomen dat ze uiteindelijk bij Saeftinghe of in Zeeland ten noorden van de Westerschelde terecht zijn gekomen. Het totaal aantal overtrekkende Kraanvogels voor 9 maart

voor geheel Zeeland wordt geschat op 860-940 exemplaren. In Figuur 2 is het verloop van de trek samengevat. Voor de figuur is een logaritmische schaal gebruikt. Hierdoor zijn ook lage aantallen afleesbaar. De vroegste waarneming in 2024 is van 28 januari en de laatste van 28 april. Er zijn vijf dagen waarop 50 of meer vogels doortrokken: op 11 februari 150, op 22 februari 75, op 2 maart eveneens 75, op 8 maart 57 en op de absolute topdag 9 maart 860 à 940 exemplaren. In het gehele voorjaar van 2024 werden

buiten de slaappleaats in Saeftinghe (zie hierboven) slechts zeven pleisterende Kraanvogels gezien. Het aantal waargenomen trekkers bedroeg 1.345. Het totale aantal wordt geschat op 1.420. Voor zover bekend gaat het om de grootste voorjaarsinvasie in Zeeland. Bij de najaarsinvasies van 1963 en 1982 ging het achtereenvolgens om 1.665 en 1.550 à 1.800 Kraanvogels. (Meininger 2022). Bij invasies in het najaar gaat het in Nederland om grotere aantallen dan bij invasies in het voorjaar (Bijlsma et al. 2001).

Figuur 2. Aantal in Zeeland in het voorjaar van 2024 overtrekkende Kraanvogels. Let op de schaal is logaritmisch. Hierdoor zijn ook lage aantallen in de grafiek afleesbaar.

Literatuur

- Bijlsma R.G., Hustings F. & Camphuysen C.J. 2001. *Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2)*. GMB Uitgeverij, Haarlem / KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Boele A., Hustings F. & van Winden E. 2008. *Kraanvogel: van trekvogel naar jaarvogel?* Sovon-Nieuws 21(1): 7-9.
- Meininger P.L. H. 2022. *Kraanvogel p. 540-544 in: Meininger P.L. (redactie). Avifauna Zeelandica. Vogels, vogelaars en vogelonderzoek in Zeeland. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.*

datum	dagtotaal trekkend	aantal gezien	toelichting
28-01-24	2	2	Dreischor 12:44 u
09-02-24	11	11	Oesterdam 12:16 u
11-02-24	150	150	Haamstede 12:39 u
14-02-24	1	1	Sint Jansteen 07:03 u
22-02-24	75	4	Krabbendijke 16:16 u, Oesterdam 16:27 u
		31	Vlissingen 16:25, Middelburg en Sint Laurens 16:33 u, Kamperland 16:36 u, Westenschouwen 16:46 u
		6	Breskens 16:35 u
		18	Hulst 16:53 u
		16	Vogelwaarde 17:55 u
		3	Biervliet (ter plaatse)
24-02-24	1	1	Terhole 14:08 u
25-02-24	1	1	Terneuzen 09:44 u
28-02-24	8	8	Nieuwvliet 12:40 u, Ritthem 12:56 u
01-03-24	1	1	Terneuzen 15:23 u
02-03-24	75	72	Breskens 08:53 u, Westkapelle (zonder tijdstip), Haamstede 09:35 u
		3	Breskens 11:28 u, IJzendijke, Biervliet
03-03-24	5	5	Biervliet (zonder tijdstip)
08-03-24	57	2	Breskens 12:35 u
		16	Veerse Dam 17:30 u
		39	Vogelwaarde 18:00 u
09-03-24	864	65	Saeftinghe 07:22 u (Prosperpolder Noord België 67 ex. 07:28 u, Gerrit De Vos - waarnemingen.be)
		24	Saeftinghe 07:26 u (Prosperpolder Noord België 23 ex. 07:25 u, Gerrit De Vos - waarnemingen.be)
		86	Saeftinghe geen waarnemingen tussen 07:30 tot 13:00 u (aanvang hoogwatertelling). In die periode trokken 15, 18, 33 en 20 ex. over Prosperpolder Noord België (Gerrit De Vos - waarnemingen.be)
		3	Goes 09:24 u
		53	IJzendijke 09:10 u, Biervliet (zonder tijdstip), Kapelle 10:13 u
		24	Terneuzen 09:01 u, 's-Gravenpolder 09:24 u, Biezelinghe 09:26 u, Rammegors 10:23 u.
		(8)	Terneuzen Veerhaven 09:16 u, Terneuzen Margarethapolder 09:24 u. Westerschelde overgestoken tussen Terneuzen en Saeftinghe?
		(66)	Terneuzen Veerhaven 09:36 u, niet waargenomen bij de 2,8 km oostelijke gelegen trektelpost Margarethapolder.
		33	Saeftinghe (Baalhoek) 12:37 u, Rilland 13:51 u
		17	Groede 12:48u, Breskens, Biervliet, Borssele, Vlissingen, Middelburg 13:31 u, Wilhelminadorp 14:05 u,

datum	dagtotaal trekkend	aantal gezien	toelichting
		14	Saeftinghe 13:17 (tijdens hoogwatertelling Saeftinghe)
		20	Rilland 13:27 u (gezien vanuit Saeftinghe)
		110	Saeftinghe 13:34 u (tijdens hoogwatertelling Saeftinghe)
		190	Saeftinghe 13:49u (tijdens hoogwatertelling Saeftinghe)
		60	Saeftinghe 14:30 u (tijdens hoogwatertelling Saeftinghe)
		6	Saeftinghe 14:39 u (tijdens hoogwatertelling Saeftinghe)
		30	Saeftinghe 14:48 u (tijdens hoogwatertelling Saeftinghe)
		85	Saeftinghe 15:02 u (tijdens hoogwatertelling Saeftinghe)
		40	Saeftinghe 15:05 u (tijdens hoogwatertelling Saeftinghe)
		45	Saeftinghe 15:18 u (tijdens hoogwatertelling Saeftinghe)
10-03-24	20	(294)	Saeftinghe slaappleats.
		3	Emmadorp 08:26 u (ter plaatse)
		7	Goes 10:00 u
		11	Cadzand-Bad 12:00 u, Biervliet (zonder tijdstip)
		2	Oostburg 16:00 u, Ossenissee 16:44 u
12-03-24	14	10	Terhole 14:45 u (dezelfde waarnemer als 14:55 u)
		4	Vogelwaarde 14:55 u (dezelfde waarnemer als 14:45 u)
13-03-24	34	3	Zaamslag 13:03 u
		12	Heikant 13:34 u (dezelfde waarnemer als 13:44 u)
		19	Heikant 13:44 u (dezelfde waarnemer als 13:34 u)
14-03-24	7	7	Breskens 14:10 u
17-03-24	2	2	Waterlandkerkje (zonder tijdstip)
20-03-24	1	1	Breskens 10:53 u
21-03-24	1	1	Hoek 06:55 u
29-03-24	3	3	IJzendijke (zonder tijdstip)
31-03-24	6	6	Schotsman Veerse Meer 13:16 u
01-04-24	6	1	Cadzand Bad 10:31 u, Vlissingen 14:10 u, Sint Laurens 14:16 u
		5	Philippine 12:15 u (schatting)
28-04-24		1	Groede 17:27 u (ter plaatse)
totaal	1345		
totaal geschat	1419		

Tabel 1. Datum, tijdstip (indien bekend), plaats en aantal waargenomen Kraanvogels in het voorjaar van 2024 in Zeeland.

Foto: Edo van Uchelen

Het jaar van de hermelijn

Lucien Calle (Tekst)

De hermelijn heeft het zwaar in Nederland. Landelijk is deze rover sinds 1950 met 66% afgenomen en staat op de Rode lijst als kwetsbaar. De laatste jaren lijkt de achteruitgang helaas te versnellen. Daarom heeft de Zoogdiervereniging 2024 uitgeroepen tot het Jaar van de hermelijn.

De eerste keer dat ik een hermelijn goed heb kunnen bekijken was toen we met een groepje een bergwandeling maakten. We zaten boven aan een steile helling op een uitstekende rots wat te rusten en zagen in het grasland onder ons een hermelijn op jacht. Het dier zag ons niet en zo konden we het lange tijd uitstekend observeren. Er was een groepje Alpenkauwen in een open weide en de hermelijn probeerde onophoudelijk er een te pakken. Verbazingwekkend was de enorme snelheid van het kleine roofdier. Met meterslange sprongen rende het dier bliksemsnel op de kauwen af, die dan steeds net op tijd konden opvliegen. Herhaaldelijk zagen we dat het diertje de vogels nog achterna de lucht in sprong. De slimme kauftjes konden de snelheid van de voortrazende speedy blijkbaar tamelijk goed inschatten...

Dichterbij huis in Vogelwaarde hebben we jaren geleden eens gezien hoe een kleine hermelijn over het hekwerk van ons konijnenverblijf kroop en bij de konijnen op bezoek ging. Het diertje was slechts zo groot als een wezel, maar de zwarte staartpunt vormde een duidelijk bewijs dat het toch een hermelijn was. Blijkbaar was het formaat van onze knaagdieren toch wat al te groot want de hermelijn droop al snel weer af. Overdag mogen onze geliefde knabbelaars een groot deel van de tuin begrazen. Maar ter bescherming van hen hebben we de binnenren, waar ze 's nachts in zitten, na dit onverwacht bezoek toch maar helemaal dicht gemaakt.

Tot een jaartje of vijf geleden zagen we in de polders rondom het dorp regelmatig hermelijnen, vooral in de avondschemer. Op één avond wel drie tegelijk. In de winter zagen we af en toe een helemaal wit exemplaar, op de zwarte staartpunt na. Sinds enkele jaren hebben we deze prachtige roofdierjes hier helaas niet meer gezien.

Teloorgang

De laatste jaren zagen we hermelijnen helaas alleen nog als verkeersslachtoffer langs wegen. En zelfs ook dat werd steeds minder. Na het voorjaar van 2023 is er oostelijk van Koewacht en noordelijk van Zaamslag zelfs geen enkele vondst meer gemeld op Waarneming.nl. Zou dit prachtige roofdierje werkelijk uit het grootste deel van Oost-Zeeuws-Vlaanderen zijn verdwenen? Er zijn recentelijk alleen nog meldingen rondom Axel en in de Kanaalzone. Wat we hier in de polder zien gebeuren, blijkt helaas een landelijke trend te zijn. De hermelijn is landelijk sinds 1950 met 66% afgenomen en staat op de Rode lijst als kwetsbaar. De laatste jaren lijkt de achteruitgang helaas te versnellen. Als belangrijke oorzaken worden genoemd: de ineenstorting van de konijnenpopulatie, biotoopverslechtering (verstedelijking, grootschaligheid, tekort aan kleine landschapselementen) en uitbreiding van het wegennetwerk, waarbij wegen ook nog eens drukker worden. Zonder dekking van overhoekjes, houtstapels, takkenrillen of dicht struikgewas is het voor de hermelijn niet mogelijk om

in een gebied te leven. Mogelijke bijkomende factoren zijn verdroging en klimaatverandering, gezien zijn binding aan waterrijke en koele plekken.

Help mee!

De snelle achteruitgang is voor de Zoogdiervereniging reden om 2024 uit te roepen tot het Jaar van de hermelijn. Landelijk worden allerlei activiteiten opgezet om mensen bewust te maken en het tij te doen keren. Zelf kan je gelukkig ook veel doen. Vooral als je een wat ruimere tuin bezit zijn er veel mogelijkheden. Maak er geen 'stoffer en blik' tuin van. Geef de natuur een beetje de ruimte en houd hier en daar wat 'rommelhoekjes'. Houtstapels en takkenrillen zijn nuttig. Voor de echte enthousiasteling zijn er mogelijkheden voor het maken van een soort muizenhotel. Bijvoorbeeld in een hooiopper waar de muizen droog en veilig kunnen leven, maak je wat voerplekjes b.v. via buizen door het hooi die uitkomen op een voertafeltje in het hooi. Als bodem maak je een takkenlaag, zodat het hooi er niet doorheen zakt. Het hooi en de takken kunnen het beste iets boven de grond blijven, zodat het hooi minder snel wegrot. Ook een dakje erboven maken gaat rotting tegen. Dagelijks kunnen daar dan wat graankorrels, broodkruimels e.d. in (zie tekening). Gegarandeerd gaan daar muizen in leven en daar profiteren niet alleen kleine marterachtigen maar ook uilen van. Wezels en hermelijnen gebruiken dit soort hotels soms ook als schuil- en rustplaats. Heb je een stukje bos of struweel, maak er dan geleidelijke bosranden i.p.v. strakke overgangen. Het mooie

Foto: Edo van Uchelen

en leerzame boek over kleine marterachtigen van Edo van Uchelen (2021) geeft veel praktische tips. Ook de Werkgroep Kleine Marters (onderdeel van de Zoogdiervereniging) en Stichting Kleine Marters hebben veel nuttige informatie en zijn op internet makkelijk te vinden.

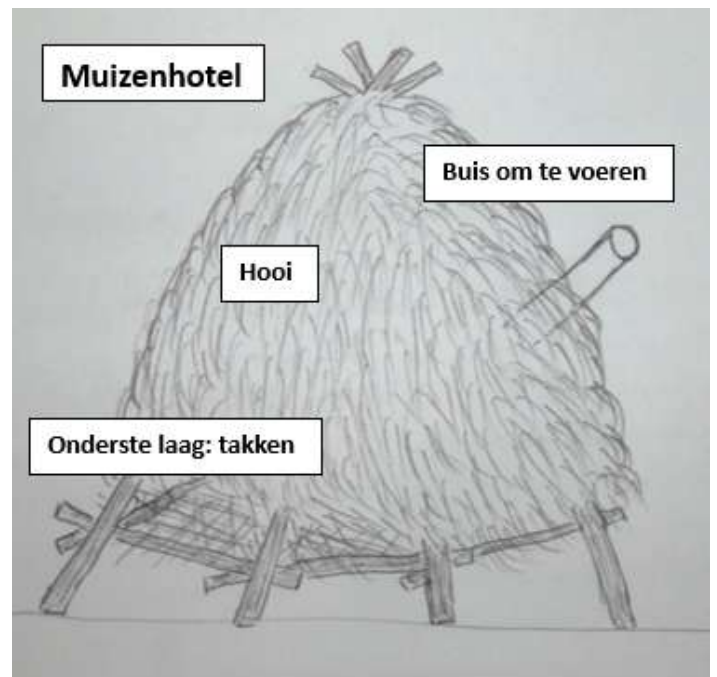

Zo zien we helaas de hermelijn het vaakst: als verkeersslachtoffer... (foto Luciën Calle)

Muizenhotel waar de hermelijn een prooi kan vinden.

Bron:
Uchelen E. van 2021. *Bunzing, hermelijn en wezel, Kleine roofdieren*, KNNV uitgeverij.

Bijzondere waarnemingen

Deze rubriek biedt ruimte voor korte bijdragen en anekdotes over leuke, opvallende, zeldzame of bijzondere waarnemingen die in de voorgaande periode zijn gedaan. Als u een bijdrage wilt leveren kunt u die, vergezeld van een bijpassende foto, sturen naar redactie@steltkluut.nl

Poelruiter bij de Margarethapolder

Bert van Broekhoven (Tekst) Corstiaan Beeke (Foto)

Op 16 augustus in de middag werd bij de Margarethapolder door Rob Remmerts een Poelruiter ontdekt. Rob bedankt voor het melden. Deze vogel was ook de dag erna nog uitvoerig te bewonderen.

Voor mij was het de eerste waarneming van deze soort. Een miniversie van een Groenpootruiter, een andere steltloper die je hier wel heel regelmatig ziet en er erg veel op lijkt. De Poelruiter heeft lange dunne poten en een dun, recht, donker snaveltje. Zijn onderzijde is overwegend wit en de bovenzijde grijs. Het foerageergedrag is zeer actief en meestal niet aan de rand van de slikrandjes, maar wat dieper in het water. De lange poten komen daarvoor goed van pas.

In de archieven zag ik dat de Poelruiter hier niet jaarlijks gezien wordt. Deze vogel is voor onze regio dus een zeldzame

soort. De meeste kans om ze te zien is tijdens de doortrek in april en augustus. Ze trekken normaliter door Oost-Europa richting Afrika, maar af en toe dwalen er enkelen af richting onze regio, dwaalgasten dus. Ze zijn met name te vinden in natuurgebieden met zoet water op de aanwezige slikrandjes. De gekende locaties hier in onze regio zijn: Autrichepolder Westdorpe, Molenpolder Ossensisse, Spaarbekkens de Braakman en het Verdonken Land van Saeftinghe en nu dus ook voor het eerst bij de Margarethapolder.

Voor de liefhebber die het foerageergedrag wil bekijken zie filmpje via de link: <https://steltkluut.waarneming.nl/waarneming/view/324632609>

Boekentip:

Verschenen of verdwenen, Ruim een eeuw Nederlandse broedvogels in beweging

Ingrid Smit (Tekst)

Door de intensivering van de landbouw, klimaatverandering, het verdwijnen van geschikte habitat en een aantal andere factoren is de avifauna van Nederland de afgelopen ruim honderd jaar opmerkelijk veranderd. In 'Verschenen of verdwenen' staan 70 vogelsoorten centraal die sinds het jaar 1900 in ons land gingen broeden of juist zijn verdwenen. Opvallend is dat dit vooral de laatste decennia hard is gegaan. Van de zeventig besproken broedvogels die zich tussen 1900 en 1916 vestigden in Nederland of juist vertrokken, deed 65% dat na 1975.

Naast vier algemene hoofdstukken zijn de meeste pagina's gevuld met beschrijvingen van verschenen vogels (49 soorten), verdwenen vogels (12) en exoten (9) geïllustreerd met mooie foto's. Dat er meer soorten zijn bijgekomen dan verdwenen, zou optimistisch kunnen stemmen. Er zijn echter nogal wat kanttekeningen te plaatsen bij deze verhouding. Zo maakten boerenlandvogels ooit bijna 50% van het aantal soorten broeders uit, maar dat percentage is nu gedaald naar nog geen 15%. Daarnaast bestaat de groep van nieuwkomers voor bijna de helft uit soorten met broedpopulaties van hooguit tientallen paren. Of die zich hier blijvend kunnen vestigen is nog maar de vraag. Soorten als blauwe kiekendief, kramsvogel, buidelmees en Europese kanarie kenden een voortvarende opkomst, maar naderen inmiddels weer het eindpunt. Het is lang niet altijd mogelijk hier een sluitende verklaring voor te geven. Volgens de auteurs kent de vogelbevolking een grote, vaak nog onbegrepen dynamiek, waarbij we vaak in het duister tasten waarom soorten verschijnen of verdwijnen dan wel sterk toe- of afnemen. Het is wel duidelijk dat het bijna altijd om een combinatie van factoren gaat. Dat maakt het tegelijkertijd zo moeilijk om op grote schaal effectieve beschermingsmaatregelen te nemen, concluderen de auteurs.

De inrichting van ons landschap en het gebruik daarvan zijn factoren die in bijna alle vogelportretten terugkomen. De ortolaan en de grauwe gors verdwenen als broedvogel toen het kleinschalige cultuurlandschap verdween. Soms is de invloed van landgebruik verassend. De kuifleeuwerik is van oorsprong een steppebroeder die profiteerde van de bevolkingsgroei in de twintigste eeuw. Bij dorpen en steden ontstonden uitgestrekte bouwplaatsen die jarenlang geschikt bleven als broedgebied voor deze steppebewoner. De periode 1969-1970 waren topjaren en de hoop was dat de kuifleeuwerik zou standhouden in bebouwde gebieden. Die hoop bleek vals. Toen sneller- en kleinschaliger bouwen zijn intrede deed en verwaarloosde terreinen zoals spoorwegemplacementen werden omgezet in nette groenvoorzieningen hield de kuifleeuwerik het na 2015 voor gezien in Nederland.

De Zeeuwse Delta komt in veel vogelportretten voor. Zo is Saeftinghe de enige plaats in Nederland waar ieder jaar graszangers broeden. Klimaatverandering bracht deze zanger hier. Ook brandganzen doen het goed in de Delta. In 1988 broedden er de eerste drie paartjes. Inmiddels broedt de helft van de 16.000-22.000 brandganzen in de Zeeuwse Delta. Tot de jaren zeventig broedden deze ganzen uitsluitend op de Russische toendra. Dat ze ondanks klimaatverandering zuidelijker gebieden kiezen, lijkt vreemd en de omstandigheden blijken dan ook niet overal ideaal voor het opgroeien van hun kuikens. Ze doen het alleen goed op specifieke plaatsen met voldoende kort gras.

In ieder van de 70 vogelportretten in 'Verschenen of verdwenen' wordt aandacht besteed aan de mogelijke factoren die een broedvogel succesvol heeft gemaakt of juist doen vertrekken. Tezamen met de vier algemene hoofdstukken is 'Verdwenen of verschenen' daarmee niet alleen voor vogelliefhebbers een interessant en leerzaam boek, maar voor iedere natuurliefhebber en natuurbeschermer.

Verschenen of Verdwenen,
Ruim een eeuw Nederlandse
broedvogels in beweging

Redactie:
Fred Hustings, Kees Koffijberg &
Harvey van Diek

Uitgeverij:
Sovon Vogelonderzoek
Nederland & Kosm's uitgevers

Insectenweetjes

Deze rubriek biedt ruimte voor korte bijdragen en anekdotes over leuke, opvallende, zeldzame of bijzondere waarnemingen van insecten die in de voorgaande periode zijn gedaan. Als u een bijdrage wilt leveren kunt u die, vergezeld van een bijpassende foto, sturen naar redactie@stelkluut.nl

Grote bladsnijder (*Megachile willughbiella*) en Tuinbladsnijder (*Megachile centuncularis*)

Bert Vanden Berghe (Tekst en foto's)

Op onze terras staan wat potplanten, onder andere een kerselaar (die we uit plaatsgebrek in een bloempot houden). Terwijl we op een hete augustusdag aan onze tuintafel zaten te eten, merkten we ineens een bij op die bliksemsnel een stukje blad van de kerselaar afbeet en ermee wegvloog naar een vlakbij hangend insectenhotel. Het bleek een Grote bladsnijder te zijn, een algemeen voorkomende soort behangersbij. Deze bij nestelt in allerlei natuurlijke en kunstmatige holtes of gangen in dood hout, nestblokken, muren, dikke rietstengels maar ook in de grond. Zoals bij vele bijensoorten is het vooral de vrouw die het zware werk verricht: de mannetjes doen niet veel meer dan nectar drinken en op vrouwtjes jagen om ermee te paren.

Bij de nestbouw knipt de Grote bladsnijder zeer behendig (in enkele seconden) stukjes uit enkele frisse, jonge bladeren. Soms worden ook kleurige bloemblaadjes gebruikt. Eerst gaat ze daarvoor op de zijkant van een blad zitten. Met de kaken knipt ze onder haar lichaam door een stuk blad los, dat ze tussen de poten krombuigt, naar haar buikkant toe. Juist op het moment dat ze het laatste stukje blad losknipt en dreigt te vallen vliegt ze er gezwind mee weg. Opperold onder de buik wordt zo het ovale stukje blad meegenomen naar het nest om daar te dienen als binnenbekleding van de nestcellen; vandaar de naam 'behangersbij'. Per nestgang maakt ze zo 2 tot 6 cellen. Daarin deponeert ze telkens een hoopje stuifmeel dat ze in haar buikschiuer (de haartjes op haar buik) verzameld heeft.

Vervolgens legt ze daarop een eitje. Het celletje wordt netjes afgesloten en ze begint met het volgende kamertje. Op het einde wordt de koker heel nauwkeurig met meerdere perfect passende – ditmaal ronde – bladstukjes afgesloten, zodat er geen water, schimmels of andere ongewenste indringers binnen kunnen komen. Voor haar eigen voedsel is de Grote bladsnijder niet kieskeurig: distels, wilgenroosje maar ook klaversoorten staan op het menu (voor stuifmeel en/of nectar). Het is wel belangrijk dat er voldoende nectar- en stuifmeelbronnen in de buurt van het nest staan. We waren nog niet van de verbazing bekomen over het behendige werk van de Grote bladsnijder, toen we merkten

Met het stukje blad het nest in

Nog even netjes alles afdichten

Ook de Tuinbladsnijder sluit het nest netjes af

dat in een bamboestok in een bloempot nét naast de kerselaar ook volop bedrijvigheid was.

Dat bleek een iets kleinere behangersbij: een Tuinbladsnijder. Die nestelt ook in allerlei holtes en gangen, maar met een iets kleinere diameter (ongeveer 7 mm) en ook zij werkt soms zelf de gang bij totdat die naar wens is. Onvermoeibaar vloog ze af en aan, telkens hoopjes zaagsel uit de bamboestok halend. Daarmee was ze onafgebroken in de weer, een hele namiddag lang. Ook daarna is ze nog dagenlang in de weer geweest om stuifmeel en nectar te verzamelen, blaadjes in precies de goede vorm te snijden en het interieur van de nestkamertjes aan te kleden. Fantastisch om te zien.

De laatste ronde stukjes blad waarmee ze netjes de nestgang afsloot waren rozerood. We moesten even zoeken in de tuin om te vinden waar dat vandaan kwam: ze bleken niet afkomstig van bloemblaadjes, maar van een blad van een Basterdwederik die in de hete warme zon in deze mooie tint waren verkleurd.

Bronnen:

Wikipedia, Nederlandsesoorten.nl, waarneming.nl, aculea.be, wildebijen.nl, bijenstichting.nl, Breugel, P. van 2023. Gasten van bijenhotels

De Grote Bladsnijder heeft haar werkzaamheden voltooid. Het nest is dicht.

De bamboestok is afgesloten met het blad van een rood aangelopen Basterdwederik

Grote Bladsnijder heeft nestgang gekozen

Zo wordt bliksemsnel een stukje uit een blad gesneden

Zo ziet onze plant er na afloop uit

Tuinbladsnijder hard aan het werk

Insectenweetjes vervolg

Gasteruption jaculator

Bert Vanden Berghe (Tekst en foto's)

Deze bijzondere verschijning was in juli nectar aan het drinken van onze venkel. Ze hoort bij de familie van de 'hongerwespen'. Dat zijn elegante parasitaire sluipwespen die je kan herkennen aan hun zeer slanke taille en lichaam (vandaar de naam van de familie), de brede achterschenen en bij de vrouwtjes, zoals hier, de vaak indrukwekkende legboor. Bij deze soort eindigt die bovendien in een witte punt. Ook is het achterlichaam hoog op het borststuk ingezet en vliegen deze wespen met hangende pootjes en vaak met het achterlijf en de angel naar boven gericht.

De volwassen *Gasteruption jaculator* foerageert op bloemen voor nectar en stuifmeel. Het is dus een bestuiver. Het vrouwtje gaat op zoek naar nesten van bepaalde solitaire bijen

en wespen. Je kan ze om die reden ook vaak bijenhôtels zien inspecteren. Met haar lange legboor legt ze vervolgens een eitje op of vlakbij het eitje van de gastheer. De larve voedt zich met de eieren, de larven en de voedselvoorraad van de gastheer.

De volwassen larve overwintert in het nest van de gastheer en verpopt in de lente. Van mei tot september zijn dan de volwassen exemplaren te zien.

Het is niet eens zo'n groot insect - het lichaam is zo'n 14 tot 18 mm lang - maar vooral de vrouwtjes lijken veel groter door hun lange legboor. En ze zijn best indrukwekkend als je van dichtbij kijkt. Overigens is niet helemaal zeker dat het deze soort betreft, enkele nauw verwante soorten zijn niet met zekerheid uit te sluiten. Daarvoor is meestal microscopische controle nodig. Wij lieten het dier liever in leven.

Bronnen:

De Nederlandse hongerwespen (K. van Achterberg);
natuurlexicon.be; gardensafari.nl

Gasteruption jaculator eet nectar uit venkelbloemen

Gasteruption jaculator met trillende legboor

Gewone tubebij (Stelis breviscula)

Bert Vanden Berghe (Tekst en foto)

In het insectenhotel waar een Grote bladsnijder zo mooi haar nestgang in afgewerkt heeft, zitten ook gaten met een kleinere diameter. In enkele daarvan zijn Tronkenbijen druk in de weer geweest. Tronkenbijen zijn vrij kleine bijen, die stuifmeel voor hun nageslacht met hun buik verzamelen door ermee op de meeldraden te 'kloppen' terwijl ze een bloem bezoeken. Je kan dan zien dat ze met een knalgele buik vol stuifmeel rondvliegen. Ik dacht dat ik zo'n tronkenbijtje zag zitten op het insectenhotel, maar een verschil viel me meteen op: deze bij had helemaal geen gele buik... Was het een mannetje? Nee hoor, het was een andere bijensoort: de Gewone tubebij (Stelis breviscula). Dit is een zogenaamde 'koekoeksbij' of broedparasiet van de Tronkenbij: net als een koekoek zoekt ze een nest waarin ze stiekem haar eitje kan deponeren - in dit geval een nestgang van een Tronkenbij. Het larfje dat daaruit komt doet zich tegoed aan het larfje van de Tronkenbij én diens voedselvoorraad.

Net als een koekoek laat de Gewone tubebij dus het zware werk (het maken van de broedcellen en het verzamelen van voedsel voor de larfjes) door een ander doen... Daarom heeft ze dus geen buik vol stuifmeel nodig :-)

Dit bijtje dat goed op een Tronkenbij lijkt, speurde het insectenhotel af. Het bleek een Tubebij te zijn.

KORTE BERICHTEN

Korte berichten

NAJAARSVERGADERING VOOR ALLE LEDEN OP DINSDAG 26 NOVEMBER

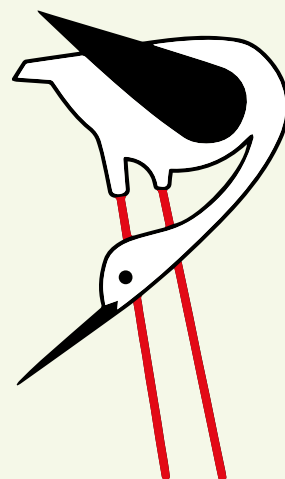
De algemene ledenvergadering wordt gehouden in ons clubgebouw.
Tijd: 19.30 uur

Locatie Edvard Grieghof 113 Terneuzen, ingang rechtsom aan de achterzijde.
Graag vooraf aanmelden via info@steltkluut.nl

DE AGENDA:

- **Welkom**
- **Mededelingen**
- **Begroting 2025**
- **Rondvraag**
- **Pauze**
- **Vooruit- en terugblik werkgroepen (ca. 10 minuten per werkgroep)**

Bestuur

Vanuit het bestuur willen we een ronde maken langs de werkgroepen. De contactpersonen ontvangen daarover binnenkort een mail

Dierenkliniek

Axel

0115-561488

Tuin aanleg • Onderhoud • Planten • Bomen rooien
 Snoeiwerk • Stronken frezen • Haardhout

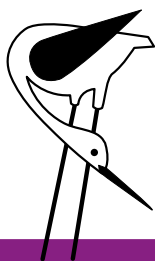
van der Maas
 Groenbeheer

06 - 107 555 86 • vdmgroenbeheer@gmail.com

**KELVIN
 TERMINALS**
 CORRIE MACCOLL LIMITED

Adverteren? info@stelkluut.nl

Agenda

STELTKLUUT

Zaterdag 5 oktober 13.00 uur-16.00 uur	Wandeling Groot Eiland, een particulier landgoed en natuurgebied. Aanmelden via info@steltkluut.nl
Dinsdag 26 november 19.30-22.00 uur	Algemene Ledenvergadering. Locatie: Edvard Grieghof 113 Terneuzen (ingang rechts achterom).

WAARDEVOLLE WESTERSCHELDEDIJKEN

Zaterdag 5 oktober	Eurobirdwatch-trekvogels tellen met extra aandacht voor de Waardevolle Westerscheldedijken. Op de telpost Margarethapolder en telpost Hellegat vanaf zonsopkomst tot zolang de vogeltrek op gang blijft (meestal eind van de ochtend). Vragen over deze activiteit? Mail naar Volgelwerkgroep@Steltkluut.nl
Zaterdag 19 oktober 10.00-12.30 uur	Zwerfvuilopruiactie Westerscheldeoever Nozeschorretje. (https://maps.app.goo.gl/F9SuUrCpB4rrvYS78).

JEUGD

Voor onderstaande jeugdactiviteiten graag aanmelden via: jeugdgroep@steltkluut.nl

Zaterdag 12 oktober 19.30 uur-21.00 uur	Beleef het donker in het bos. Startpunt: Braakman Boerderij Staatsbosbeheer.
Zaterdag 2 november 10.00-13.00 uur.	Natuurwerkdag rondom de Watertoren van Axel met o.a. knotwilgen snoeien, in de Heemtuin werken, houtrillen maken etc.
Zondag 1 december 9.30-12.30	Hedwige en Saefthinge. Startlocatie: Bij Firezone, Oude Zoutdijk 2, 4561 HP Hulst

KNOTTEN

Natuurwerkdag 2 november	Watertoren Axel, 10.00-16.00 uur.
Zaterdag 16 november 10.30-16.00 uur	
Zaterdag 30 november 10.30-16.00 uur	
Zaterdag 14 december 10.30-16.00 uur	

Voor informatie over de locatie graag een mail sturen naar: landschapsbeheer@steltkluut.nl

INSECTEN

Zaterdag 26 oktober 19.30-23.30 uur	Nacht van de Nacht. Bij Emmadorp en de watertoren in Axel gaan leden van de Insectenwerkgroep op verschillende manieren nachtvlinders lokken. Voor meer info: insectenwerkgroep@Steltkluut.nl
---	--

PLANOLOGIE

Donderdag 12 december 19.30-21.00	Vergadering planologiegroep
---	-----------------------------

VOGELS

Zondag 22 september 10.00-16.00 uur	Laagwatertelling Saefthinghe
Zaterdag 5 oktober	Eurobirdwatch (zie agenda Waardevolle Westerscheldedijken)
Vrijdag 18 oktober 14.45-17.45	Hoogwatertelling Saefthinghe
Zondag 20 oktober 9.15-15.15 uur	Laagwatertelling Saefthinghe
Zaterdag 9 november 11.15-17.15	Laagwatertelling Saefthinghe
Zaterdag 16 november 13.15-16.15 uur	Hoogwatertelling Saefthinghe
Zondag 8 december 11.15-17.15 uur	Laagwatertelling Saefthinghe
Zaterdag 14 december 12.15-15.15 uur	Hoogwatertelling Saefthinghe

De tellingen bij Saefthinghe starten op Emmaweg 4, Nieuw Namen

Meer informatie over de geplande activiteiten en bijeenkomsten van de verschillende werkgroepen zijn in de online agenda te vinden, zie steltkluut.nl/agenda of raadpleeg de Steltkluut App.

Voor korte termijn initiatieven van de insecten-, planten- en vogelwerkgroep:

www.DeGroteVerleiding.nl

Ooit zo iets moois gezien?

DE GROTE VERLEIDING

een biologische supermarkt met de lekkerste, verste en gezondste producten, veelal uit de regio: We bezorgen de boodschappen wekelijks in heel Zeeland bij onze klanten aan de deur.

Paviljoen
't Schor
Paal

Restaurant Paviljoen 't Schor
Havenstraat 54 • NL - 4569 TL PAAL

Danny en Christien Buijsrogge

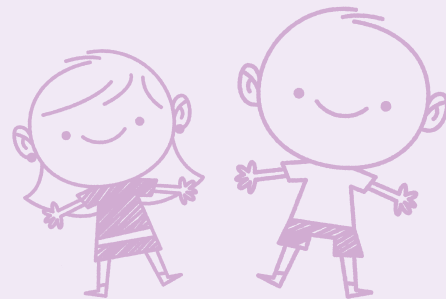
0031 6 25 38 22 77

paviljoen@tschor.nl • www.tschor.nl

de Bierkreek

BIOLOGISCHE ROZENKWEKERIJ

Duizendpoot

Mart is met vakantie. Samen met zijn papa en mama. Ze zijn in het buitenland. Papa is even weg om verse broodjes.

Opeens geeft mama een gil.

Mart rent snel de slaapkamer binnen.

'Wat is er?' vraagt hij.

'Daarrr!' zegt mama. 'Daarrr op de muurrrr!'

Mart kijkt. Hij ziet een vreemd beest. Het heeft hele lange voelsprietten. En ook hele lange poten.

Mart begint ze te tellen.

'Een, twee, drie...'

'Je moet ze niet tellen,' roept mama. 'Je moet het beest weggagen.'

Mart doet het niet. Hij vindt het beest boeiend. Hij kijkt er met één oog naar. Net of hij een onderzoeker is. Hij loopt naar het nachtkastje. Hij pakt de bril van mama. Die houdt hij voor zijn oog. Nu ziet hij het nog beter.

'Mama,' zegt hij. 'Wat een mooi beest. Hij bestaat uit een heleboel delen. Waar is je mobiel?'

Mama wil niet antwoorden. Ze vindt het te eng.

Ineens ziet Mart het mobieltje liggen. Hij zoekt het tekentje van de camera en maakt een foto. Hij bekijkt die terug. De foto is goed gelukt.

'Mag hij nu naar buiten?' vraagt mama.

Mart knikt.

Mart pakt een stuk papier. Daarmee loopt hij naar de muur. Hij wil het dier vangen.

Alleen loopt het dier ineens achteruit. Dat had Mart niet gedacht. Hoe kan hij het dan vangen?

Mama gilt weer.

'Hij is niet eng,' zegt Mart.

Het helpt niet.

'Ik houd niet van al die poten,' zegt mama.

Mart probeert het opnieuw. Het lukt. Hij zet het dier buiten op het balkon.

De foto stuurt hij door naar opa. Even later hoort hij een piepje. Opa heeft gereageerd.

Mart leest het berichtje van opa. Het is een spinduizendpoot.

'Mam,' zegt Mart. 'Dat beest dat ik net buiten heb gezet. Dat is opa.'

'Dat enge beest,' zegt mama. 'Is dat opa?'

'Ja,' zegt Mart. Hij klinkt heel beslist. 'Of... Of het is papa.'

Mama begrijpt het niet. 'Wat bedoel je?'

'Dat wat je vorige week nog zei,' zegt Mart. 'Weet je dat niet meer?'

Mama denkt na. Ze zegt zoveel. Wat heeft ze precies gezegd over papa? Of over opa?

'Toen begreep ik het niet,' gaat Mart verder. 'Je zei dat papa een duizendpoot is.'

Hierop schiet mama in de lach. 'Klopt,' zegt ze.

Papa komt terug de kamer in.

'En?' vraagt hij. 'Is er nog iets gebeurd?'

Mart knikt.

'Opa was net nog in de kamer,' zegt hij. 'En jij ook.'

'Dat kan toch niet,' zegt papa.

'Toch wel,' zegt Mart.

'Ik begrijp het al,' zegt papa. 'Via de mobiel.'

'Nee,' zegt Mart geheimzinnig. 'Er zat een groot beest op de muur. Kijk maar!'

Mart laat de foto zien.

'Dat is toch geen opa,' zegt papa. 'Dat is een duizendpoot.'

'Ja, klopt,' antwoordt Mart. 'Mama noemt opa soms zo. En jou ook.'

Nu begrijpt papa het.

Hij maakt de foto wat groter.

'Kijk eens...' zegt hij. 'Wat een hoop segmenten.'

Dat woord begrijpt Mart niet.

'Wat zijn dat?' vraagt hij.

'Kijk naar het lichaam,' zegt papa. 'Zie je hoe dat is opgedeeld? In allemaal stukjes? Ieder stukje heet een segment.'

'En verder?' vraagt Mart.

'Ieder segment heeft twee poten.'

'O,' zegt Mart. 'Dat is gemakkelijk. Als ik die tel, weet ik hoeveel poten hij heeft.'

Papa knikt.

Dat ziet Mart niet. Hij is al aan het tellen.

'Vijftien,' zegt hij. 'Dertig poten. Waarom struikelt hij niet over zijn poten?'

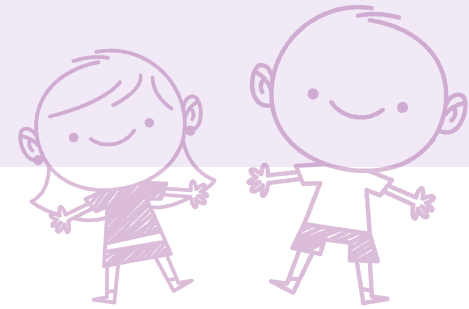
'Dat is simpel,' zegt papa. 'Omdat de voorste korter zijn dan de achterste.'

'Dat is slim,' zegt Mart. 'Had ik maar zoveel poten. Dan kon ik nog harder rennen.'

'Gelukkig niet,' zegt mama. 'Want dan moet ik wel heel veel schoenen voor jou kopen.'

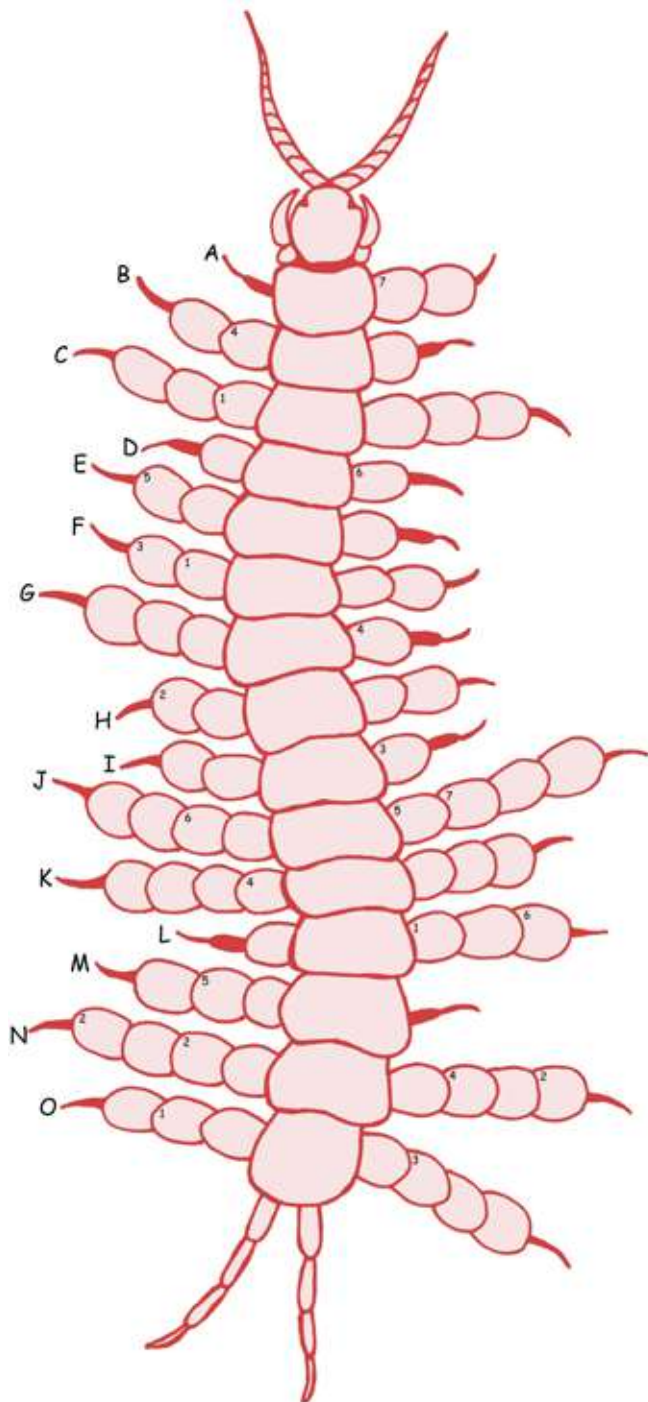
Puzzel duizendpoot

Dit keer een vreemde puzzel. De poten van de duizendpoot zijn namelijk wat opgezet en anders van vorm.

In de vakjes komen letters te staan. Die vind je door de omschrijving op te lossen.

Vakjes met een getal: Vakje met hetzelfde getal heeft dezelfde letter.

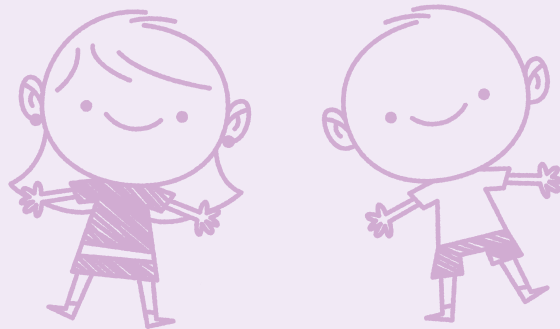
- A. Nachtvlinder
- B. Langzaam kruipend dier
- C. Gaat van bloem tot bloem
- D. Zoemt en steekt in de nacht
- E. Geel-zwart insect
- F. Dieren die honing maken
- G. Damesblad en insect
- H. Ander woord voor tor
- I. Zijwaarts bewegend dier op strand
- J. Lang bruinkleurig beest in de grond
- K. Ander woord voor admiraalsvlinder
- L. Zit vaak op poep
- M. Doorzichtig dier op strand
- N. Op kever lijkend bruin insect
- O. Grijs beest met 14 poten

Kom jij achter het woord?

Het heeft te maken met de opa en papa van Mart.

Want die zijn namelijk een

Duizend poten en nog meer

Toon Hagenaar (tekst en foto's)

Heb jij ook een sluipmoordenaar in de tuin? Misschien wel. Het beest waar ik het over wil hebben, kijkt niet op een beestje meer of minder. Hij maakt jacht zowel op pissebedden als op vliegen, muggen, spinnen en al wat er rondkruipt in de tuin.

Iedere keer weer sta ik versteld over de natuur. Vooral wanneer ik niet weet waartoe een diersoort behoort. Het is dan net of de natuur een loopje met me neemt. Dit keer met de duizendpoot.

Net als de pissebed is het geen insect, want hij heeft te veel poten. Waar hoort hij dan bij? Tot de duizendpotigen, hoor ik je denken. En dat klopt ook, maar dat is de onderstam. Maar tot welke stam?

Laat dit nu precies dezelfde zijn als die van de pissebed. Namelijk de geledpotigen. Hiertoe horen natuurlijk ook de spinnen en de insecten. Een geledpotige heeft de volgende kenmerken: ze zijn koudbloedig, ze zijn ongewerveld, ze hebben een uitwendig skelet, hun lichaam bestaat uit segmenten en hun poten zijn geled, oftewel ze bestaan uit meerdere stukjes.

Duizendpotigen

Duizend poten bij de duizendpoot! Dat zijn er wel heel erg veel. Als je ze zou willen tellen, raak je door het gewriemel van al die poten al heel snel de tel kwijt. En dan heb ik het nog niet gehad over een miljoenpoot.

Een leuk weetje is: de Engelse naam is centepede (cent is honderd) of in het Duits Hundertfüßer, ook wel honderdpoot genoemd. En de miljoenpoot in het Engels is millepede (mille is duizend). Gelukkig dat we Latijnse namen hebben zodat we weten dat we het over hetzelfde dier hebben.

Dat een duizendpoot ook werkelijk zoveel poten heeft, is natuurlijk overdreven. Alleen doet het bewegen van al hun poten je al snel denken dat het er heel wat meer zijn.

Bij de gewone duizendpoot zijn ze gemakkelijk te tellen. Aan ieder segment bevindt zich één paar poten. Hij heeft 15 segmenten, dus 30 poten. Maar er zijn ook duizendpoten die 100 segmenten hebben, dus 200 poten.

Wat als er een duizendpoot in je huis zit?

Moet je die dan tegelijk met de achterkant van je schoen doodslaan? Of moet je die net als Mart in het verhaaltje doet, hem vangen en voorzichtig buiten zetten?

Brede kronkel

Gewone duizendpoot

Het laatste is goed, maar gewoon binnen laten leven is eigenlijk beter. Alleen kun je er wel de kriebels van krijgen bij het idee dat ze in je kamer rondkruipen. Duizendpoten zijn eigenlijk erg nuttig. Ook al zijn het echte killers. Ze vangen van alles. Bijvoorbeeld kleine kriebelbeestjes die je liever niet in huis hebt zoals: muggen, bedwantsen, zilvervisjes en slakken.

Hoe vangen ze die? Door op jacht te gaan, want ze hebben geen web zoals een spin. Met hun snelle beentjes hebben ze het beestje vlug te pakken. En het voordeel is ook dat ze achterruit net zo snel zijn als vooruit. Als je een duizendpoot tegenkomt in huis of in de schuur, betekent dit dat er veel beestjes zitten waarmee de duizendpoot zijn maag kan vullen. Het betekent ook dat het er vochtig is, want daar houdt een duizendpoot van. Dus zul je hem eerder vinden in de kelder dan in je slaapkamer.

Verskil duizendpoten en miljoenpoten

Een groot verschil tussen deze twee is het aantal poten per segment. Duizendpoten hebben slechts één paar poten per segment. Bij miljoenpoten zijn dat twee paar. Nog een belangrijk verschil is de vorm van het lichaam. De meeste miljoenpoten hebben een rond, sigaarvormig lichaam. Duizendpoten hebben vaak een afgeplat lichaam en langere antennes.

Een ander verschil is hun eten. Een duizendpoot eet

bladeren, maar houdt er ook van om een beestje te verschalken. Een miljoenpoot doet dat niet. Die leeft alleen van plantaardig afval, zoals rotte bladeren of dood hout. Een duizendpoot is dus een omnivoor, een miljoenpoot een herbivoor.

Maar zoals alles in de natuur zijn er ook hier weer uitzonderingen die voor verwarring zorgen. Wat vaak gedacht wordt, hoeft niet waar te zijn. Zoals met het aantal poten. Er zijn miljoenpoten die minder poten hebben dan een duizendpoot.

De voortplanting

Bij duizendpoten begint de voortplanting met een paringsdans. Hierbij lokken de vrouwtjes en de mannetjes elkaar door trillingen, maar ook door geuren. Bij sommige soorten speelt het strelen van elkaars antennes ook een rol. Hierna vindt de overdracht van sperma plaats.

Na deze paring trekt het vrouwtje zich terug om haar eitjes te leggen. Bijvoorbeeld onder de grond, in dood hout of in een spleet. De eitjes worden afhankelijk van de soort afzonderlijk of in groepjes gelegd.

Ze ontwikkelen zich binnen enkele weken tot enkele maanden. Bij sommige soorten zie je dat het vrouwtje de eitjes beschermt, en zelfs voor de jonge dieren zorgt tot ze zelfstandig zijn.

Jonge duizendpoten komen met slechts een klein aantal segmenten uit het ei. Tijdens vervellingen krijgen ze meer segmenten tot ze hun volwassen vorm krijgen. Dit proces kan enkele maanden maar soms ook enkele jaren duren.

De poten zijn vaak naar achteren toe steeds langer. Zo kan de duizendpoot niet over zijn eigen poten struikelen.

Leefgebied

Waar leven duizendpoten? Ze hebben nogal wat leefgebieden. Zo komen ze veel voor in vochtige, donkere omgevingen zoals bossen, onder bladeren, stenen of dood hout.

Deze voorkeur biedt hun tegelijk bescherming en voldoende voedsel. In stedelijke gebieden vind je ze terug in tuinen of kelders.

Giftig

Is de beet van een duizendpoot giftig? Er zijn soorten waarbij dit wel het geval is. Dit gif gebruiken ze om prooien te vangen of andere roofdieren af te weren. Een beet van een duizendpoot bij mensen zorgt voor roodheid van de huid of een lichte pijn. Ook hier zijn er weer uitzonderingen.

Mopjes

Er zijn verschillende mopjes over duizendpoten:

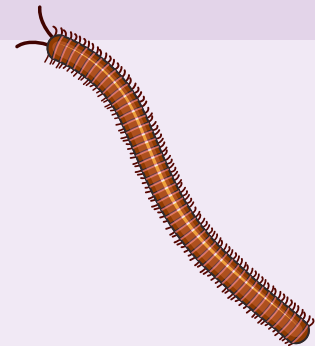
Een rups en een duizendpoot gaan naar een café. De rups gaat naar binnen en bestelt een limonade. Twee uur later komt de duizendpoot binnen.

'Waar bleef je toch?' vraagt de rups. Waarop de duizendpoot antwoordt: 'Buiten stond er een bordje: Voeten veggen!'

Of deze:

Wat zegt 999 keer tik en 1 keer tok?

Een duizendpoot met een houten poot.

Brede kronkel opgerold

Grote aardkruiper

Paddenstoelen

Natuurlijkhebbber Ruud Lie uit Sas van Gent houdt van het fotograferen van paddenstoelen. De redactie van De Steltkluut was blij dat hij ons op verzoek prachtige foto's stuurde van allerlei paddenstoelen die hij in Zeeuws-Vlaanderen heeft gevonden.

Dennenvlamhoed, Smitschorre

Peppelrijpknopkelkje, Smitschorre

Gewone morielje, Smitschorre

Waiertje, Waterwinbossen Sint Jansteen

Groene knolamaniet, Braakman

Grote stinkzwam, Waterwinbossen Sint Jansteen

Nonnenkapkluiwam, Braakman

Donzige melkzwam, Sint Jans Schorre